

Jaargang 60 augustus 2021 21-08-211

DE MIEDBRINGER

STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

DE MIEDBRINGER

Contact- en mededelingenblad nummer 21-08-211 van de
STICHTING ONS SCHELLINGERLAND

Voorzitter Jan Willem Spanjer, Herenweg 115, 2105 MG Heemstede
Tel. 0654964969, E-mail: spanjer@spanjeradvocaat.nl

Secretaris Jaap Smit, Lies 73, 8895 KS Lies
Tel. 0562-448336. E-mail: sjoekedam@planet.nl

Penningmeester Janna Lettinga-Mier, Burg. Mentzstraat 30
8881 AL West-Terschelling
Tel. 0562-442775. Email: janna.lettinga@hetnet.nl

Redactie Gerard Muiser, Westerdam 6,
8891 GM Midsland,
Tel. 0562 448037. E-mail: gmuiser@telfort.nl

Donateurs- Zie Penningmeester
Administratie

Stichting Ons Schellingerland is een ANBI geregistreerde stichting.
Rabobank: NL 50 RABO 03.25.57.99.46
t.n.v. Stichting Ons Schellingerland,
Burg. Mentzstraat 30 8881 AL West-Terschelling.

www.sos-terschelling.nl

In dit nummer:

ISSN 1380-9431

Voorwoord van de redactie	3
Van de voorzitter	4
Oud-voorzitter Wim Spanjer overleden	5
Donateursvergadering 2021	6
Financieel jaarverslag 2020	7
Kwartaaljournaal	9
Terschelling, grenzen aan het toerisme?	15

luchtfoto: Gerrit Bart Volgers:
Formerum met zicht op Landerum Midsland en West

Voorwoord van de redactie

Het is volop zomer en de zomervakantie is op dit moment aan de gang. Nog steeds, net al een jaar geleden voordat het zomernummer van De Miedbringer uitkwam, is het een ongekeerde periode door het nog steeds heersende coronavirus. Dachten we er zowat vanaf te zijn, mede door de vaccinaties, is het nog steeds (corona)crisis in de wereld en zeker ook in Nederland. Nu is het de zogenaamde 'deltavariant', zeer besmettelijk, die ons, de mensheid, het leven zuur maakt. Zeker zolang de wereldbevolking niet volledig gevaccineerd is, kan het virus voortwoekeren en in alle mogelijke varianten de kop opsteken. En omdat die wereldwijde volledige vaccinatie er om allerlei redenen niet in zit, zullen we met deze nieuwe ziekte moeten dealen, linksom of rechtsom, zeker nu het erop lijkt dat gevaccineerd zijn niet automatisch betekent dat je het virus niet kunt krijgen (zij het minder hevig) en verspreiden.

Voorspellen hoe het gaat, laat staan welke kant het opgaat, is onmogelijk. Het lijkt erop dat we het risico op besmetting moeten incalculeren, net zoals er talloze risico's zijn in het leven. We zullen toch verder moeten en willen leven. Zo gaat ook SOS verder. De eerste lijfelijke vergadering sinds 2019 heeft het bestuur achter de rug. Tijdens die vergadering meldde voorzitter Jan Willem Spanjer, dat zijn vader in het ziekenhuis was opgenomen en dat het er ernstig uitzag. Dat bleek enkele dagen later, toen we het bericht kregen dat onze oud-voorzitter Wim Spanjer op 95-jarige leeftijd was overleden. In deze Miedbringer een karakteristieke foto en een in memoriam.

In die vergadering, begin juli 2021, kwam onder meer de planning van de eerstvolgende jaarlijkse algemene donateursvergadering op 24 september a.s. aan de orde. In deze Miedbringer vindt u de uitnodiging en de agenda. Verder in dit nummer de gebruikelijke artikelen van onze voorzitter en secretaris en een beschouwing van onze oud-voorzitter en huidig bestuurslid Hilmar Schurink. Verder de financiële stukken van onze penningmeester Janna Lettinga. Houdt onze website www.sos-terschelling.nl in de gaten voor de actuele meldingen, want je weet het maar nooit, de situatie kan natuurlijk veranderen en aanpassingen eisen. Op de website www.sos-terschelling.nl proberen we zoveel mogelijk actueel te zijn, wat betreft zaken die voor SOS-donateurs interessant zijn. Via Twitter kunt u op de hoogte worden gehouden van verversing van bijdragen op deze site.

De redactie wenst u veel leesplezier.

Gerard Muiser
eindredacteur van De Miedbringer en bestuurslid van SOS

Van de voorzitter

Eindelijk hebben wij weer eens fysiek kunnen vergaderen op 2 juli jl. Onze laatste vergadering was op 7 februari 2020! Het is afwachten hoe de coronacrisis zich ontwikkelt. De vooruitzichten zijn niet alle positief, helaas.

In onze vergadering zijn diverse onderwerpen ter sprake gekomen, waaronder het Eilân Festival, Manege Hoorn, Tonnenloods, fietspaden en de Zelfpluktuin.

We blijven ons inzetten om het doorgaan van het festival te verhinderen. Zo nodig zal de rechtbank opnieuw worden benaderd voor beroep tegen de afgegeven vergunning op grond van de Wet natuurbescherming, bezwaar is gemaakt tegen de ontheffing van de provinciale milieuverordening en het wachten is op de eventuele verlening van de omgevingsvergunning en evenementenvergunning. Wat dit laatste betreft wachten wij – al 2 jaar! – op een evenementensie, waartoe een heuse enquête is opgesteld, als dat een dekkende naam is voor een onderzoek waar de belangrijkste vraag ontbrak: “Willen we wel een festival voor maximaal 12.000 bezoekers in een natuur- en stiltegebied?”

De manege Hoorn is een kwestie die zich momenteel in 2 beroepsprocedures bevindt, omdat de gemeente aanvragen van de projectontwikkelaar heeft geweigerd. Dat betekent echter niet dat de plannen van recreatie-appartementen, met soms een excuuspaard in de tuin, geheel van de baan zijn. Er zijn inmiddels weer nieuwe plannen bekend, waarbij het aantal appartementen wordt teruggeschroefd van circa 65 tot 35. We wachten deze plannen af.

En dan de Zelfpluktuin. Bij het schrijven van dit stuk heb ik net de uitspraak van de Raad van State gelezen, die het beroep van S.O.S. ongegrond heeft verklaard, omdat genoegzaam zou zijn aangetoond dat er sprake is van een volwaardig bedrijf, een bedrijfswoning absoluut noodzakelijk is voor toezicht en opslag en dat voor aantasting van de natuurwaarden niet hoeft te worden gevreesd. Dat betekent dat na circa vijf jaar procederen een definitieve beslissing is gevallen dat een bedrijfswoning aldaar kan worden gerealiseerd. Het is een tegenvaller voor S.O.S., die wij (moeten) aanvaarden.

Tot slot staat het mountainbiken nog op de agenda. S.O.S. zal een zienswijze indienen tegen het ontwerp APV, met het verzoek om daarin een verbod op te nemen voor het fietsen op onverharde paden, hetgeen in de praktijk neerkomt op ongelimiteerd crossen in duin en bos, met veelal elektrische fietsen, met alle ecologische schade van dien. Van een dergelijk verbod zou ontheffing kunnen worden verleend voor speciale parcours, na ecologisch onderzoek.

Tot zover,

Jan Willem Spanjer

Oud-voorzitter Wim Spanjer overleden

Wim Spanjer, oud-voorzitter van SOS, is 6 juli 2021 op 95-jarige leeftijd overleden. Hij was bestuurslid van 1991 tot 1993 en werd toen voorzitter, als opvolger van Heert Klijn. In 2001 nam hij afscheid als voorzitter en werd opgevolgd door wijlen Hugo Gorter. Hij bleef echter tot 2008 in het bestuur. Wim is de vader van onze huidige voorzitter, Jan Willem Spanjer.

In de donateursvergadering van 23 juli 1993 trad Wim Spanjer aan als voorzitter. Op dat moment had SOS onder meer te maken met het ontwerp van het nieuwe hotel Paal 8, dat toen veel omvangrijker was dan wat later is gerealiseerd. Sommigen spraken toen van een tweede paleis Soestdijk! Dat plan is na vele acties van onze stichting met hulp van de bevolking en uiteindelijk de politiek niet in uitvoering genomen. Later kwam er een nieuw plan op tafel en opnieuw waren er bedenkingen. Daarop werd dit plan aangepast met als resultaat het hotel zoals we dit nu kennen, ongeveer de helft in grootte van het oorspronkelijke plan. Onder leiding van Wim Spanjer sprak SOS zich verder toen, net als nu, uit over bestemmingsplannen, structuurvisie, golfbaan, gemeentehuis, appartementengebouwen, enz.

Spanjer zei er bij zijn afscheid als voorzitter het volgende over: “Boeiend om mee te maken en te mogen werken aan het naar mijn mening goede streven van SOS om ons mooie eiland te behoeden voor aantasting van de karakteristieke waarden en de natuur. De ervaring heeft mij echter geleerd dat de economische belangen vaak voorrang krijgen boven de belangen van wat onze stichting meent dat goed is voor ons eiland.

Niettemin hebben wij nog steeds die taak, gelet ook op de reacties die het bestuur nog regelmatig ontvangt.”

Woorden die aan actualiteit niets hebben ingeboet. Wim Spanjer heeft de Stichting Ons Schellingerland gedurende 17 jaren op een bijzondere wijze vertegenwoordigd. Een gedegen voorzitter, iemand die respect afdwong door de evenwichtige en correcte wijze, waarop hij zijn taak uitoefende en door zijn kennis van zaken.

Gerard Muiser

Donateursvergadering 2021

De Algemene Bestuurs- en Donateursvergadering zal gehouden worden op vrijdag 24 september 2021 om 19.30 uur in dorps huis 'Ons Huis' in de Torenstraat 42, 8881 BL te West-Terschelling.

AGENDA

- ★ Opening door de voorzitter.
- ★ Mededelingen door de secretaris / ingekomen stukken.
- ★ Notulen van de 58e donateursvergadering van 18 september 2020. Deze notulen staan afgedrukt in De Miedbringer van december 2020. (nr. 2012-209).
- ★ Jaarverslag 2020. Dit jaarverslag staat afgedrukt in de Miedbringer van april 2021 (nr. 2104-210).
- ★ Financieel verslag 2020 en begroting 2021. Hierover vindt U informatie in deze Miedbringer.
- ★ Verslag Kascommissie. Benoemen nieuwe kascommissie.
- ★ Bestuursverkiezing. Dit jaar zijn aftredend dhr. Jan van der Zee en secretaris J. A. (Jaap) Smit. Beiden stellen zich weer herkiesbaar. Tot nieuw lid willen we benoemen: dhr. Mike Rinders.
- ★ Miedbringer, website, donateurswerving (communicatie).
- ★ Rondvraag.

- ★ Pauze I

- ★ Actuele onderwerpen en de rol van SOS daarin.
- ★ Externe ontwikkelingen die aandacht van SOS behoeven.

- ★ Pauze II

- ★ Ons algemeen bestuurslid Jan van der Zee zal het een en ander tonen uit zijn rijke fotoarchief.

- ★ Sluiting

Financieel jaarverslag 2020

FINANCIËN

Het boekjaar werd afgesloten op 31 december 2020. De totale inkomsten over 2020 bedroegen € 19.692,- en de uitgaven waren € 7.466,-. Dit geeft over 2019 een positief resultaat van € 12.226,-. De inkomsten van donaties in 2020 zijn € 11.192,- plus een legaat van € 8.500,-. Bijzonder hoge kosten waren er niet in 2020.

BEGROTING 2022

De geplande begroting van 2022 wijkt niet veel af van het voorgaande jaar 2021.

DONATEURS BESTAND.

Op 31 december 2020 was de stand als volgt:

464 betalende donateurs

12 begunstigden (dit zijn instellingen en personen die de Miedbringer gratis ontvangen)

5 donateurs voor het leven

het totaal aantal ingeschreven donateurs bedroeg 481

MUTATIES:

In 2020 hebben:

9 nieuwe donateurs zich ingeschreven

28 donateurs hebben opgezegd, niet betaald of zijn uitgeschreven wegens overlijden. Door corona was er in september 2020 geen beestenmerk met braderie, zodat we met onze kraam de aandacht van het publiek niet konden trekken voor nieuwe leden.

ALGEMENE OPMERKING:

Ook in 2020 hebben veel donateurs meer betaald dan het minimum bedrag van € 17,50 en vooral de nieuw aangemelde donateurs betalen meer.

Heel hartelijk bedankt hiervoor.

Janna Lettinga Penningmeester.

BALANS PER 31 DECEMBER 2020

	31-12-2020	31-12-2019		1-12-2020	31-12-2019
ACTIVA			PASSIVA		
LIQUIDE MIDDELEN			VERMOGEN		
Rabobank rek.crt.	7.204	3.484	Nog te betalen	43	499
Rabobank			vergaderkosten		
BedrijfsSparrekening	71.815	63.309	Algemene	78.976	66.294
			reserve		
	79.019	66.793		79.019	66.793

STAAT VAN LASTEN EN BATEN

	Begroting 2020	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
BESTUURSKOSTEN				
Vergaderkosten dgl./alg.bestuur	165	-	170	170
Representatiekosten	150	653	150	200
Overige bestuurskosten	300	-	300	300
	615	653	620	670
ADMINISTRATIEKOSTEN				
Adm.tie/computerkosten	280	-	280	280
Advertentiekosten	100	310	200	200
	380	310	480	480
DONATEURSKOSTEN				
Druk/verzendkosten Miedbringer	6.000	4.436	6.000	6.000
Nog te betalen kosten donat.verg.	-	456	-	-
Kosten donateursvergadering	600	154	600	600
	6.600	5.046	6.600	6.600
ALGEMENE KOSTEN				
Assuranties	122	122	122	122
Juridische/advieskosten	1.000	345	1.000	1.000
Bankkosten	200	166	200	200
Webkosten	250	357	250	300
Beheerskosten "Strieperkerkhof"	360	312	360	360
Beheerskosten "Sjouw"	100	155	100	250
Beheerskosten "Seinpaal"	-	-	-	-
Beheerskosten "Kaap"	-	-	-	-
Bijdragen onbenoemde projecten	1.000	-	1.000	1.000
Overige algemene kosten	-	-	45	-
	3.032	1.457	3.077	3.232
LASTEN TOTAAL	10.627	7.466	10.777	10.982
OPBRENGSTEN				
Donaties/Giften	11.000	19.374	12.000	11.000
Subsidies	360	312	360	360
Rentebaten	-	6	-	-
	11.360	19.692	12.360	11.360
BATEN TOTAAL	11.360	19.692	12.360	11.360
RESULTAAT	733	12.226	1.583	378

Kwartaaljournaal

APRIL TOT JULI 2021

Het zag er even naar uit dat we in Nederland de coronaepidemie onder controle hadden nu ook de jeugd in aanmerking is gekomen om gevaccineerd te worden. Met de vakantie voor de deur lopen de besmettingen echter weer snel op. Reden voor het kabinet om enkele versoepelingen terug te draaien. Het betreft voornamelijk bezoeken aan discotheken, bars en festivals. We kunnen nu al wel concluderen dat we voorlopig nog lang niet van het virus af zijn. Misschien is zelfs een derde prik nodig om mutaties van het virus te beteugelen! Wij als bestuur van S.O.S. zitten niet stil en ik geef u hierbij een overzicht van waar we zoal mee bezig zijn geweest in de maanden april tot en met juli 2021.

► *Op 1 april* vindt een digitale hoorzitting bij de Provincie Fryslân plaats betreffende het Eilân Festival. Het betreft de verleende vergunning op de Wet Natuur Bescherming.

► *Op 7 april* vindt een digitale raadsvergadering plaats. Aanbevelingen betreffende het onderhoud aan het zwembad worden aangenomen.

De vrije koopprijsgrens van woningen op ons eiland wordt gesteld op boven de 511.000,- Dat betekent dat woningen onder dit bedrag eerst aan eilanders moet worden aangeboden.

En er zullen zonnepanelen gelegd worden op het dak (platte gedeelte) van het gemeentehuis en van de bibliotheek te Midsland. Het sedum zou dan eerst verwijderd moeten worden en dat vindt de Raad toch wel erg jammer.

► *Op 14 april* vindt een digitaal gesprek plaats met onze burgemeester. Het betreft een kennismakingsgesprek en we krijgen ook de gelegenheid om bepaalde zaken, wat ons zoal bezig houdt, aan haar te verduidelijken.

► *Op 14 april* vindt een digitale raadscommissievergadering plaats. Er wordt gedebatteerd over de bouw van een woning achter in een tuin te Baaiduinen. De APV moet worden herzien. De raad vindt wel dat enkele veranderingen beter van te voren gecommuniceerd had moeten worden met de ruiterverenigingen en de surfclubs.

Vanwege de coronacrisis krijgen de ondernemers vrijstelling op gemeentelijke belastingen. Dit kost de gemeente ca. €65.000,-

Vervolgens debatteert de raad over helder handhaven. Dit betreft de aanpak van onterechte verhuur van woningen die permanent bewoond zouden moeten zijn.

► *Op 29 april* vindt een extra raadsvergadering plaats, waarbij afscheid wordt genomen van mevrouw Christa Oosterbaan (PvdA). Zij vindt het na elf jaar in de raad genoeg geweest en voor haar in de plaats wordt de heer Colin de Beer benoemd. De heer Jan-Willem Adams wordt benoemd tot fractievoorzitter van de PvdA.

► *Op 12 mei* vindt een digitale raadsvergadering plaats. We vernemen dat op het nu nog braak liggende Klu-terrein te West-Terschelling de Wooncoöperatie Friesland bezig is om er bouwplannen te ontwikkelen.

Enkele belastingen voor ondernemers worden uitgesteld i.v.m. de coronacrisis en dit betreft de precarioheffing.

En de raad is vóór het uitfilteren van plastic rommel uit het zeewater in de haven en stemt ermee in hiervoor een 'Sea Bin' te installeren.

► *Op 18 mei* zijn we digitaal aanwezig bij de vergadering van de Beheer Overleg Groep (BOG).

We vernemen dat het Wetterskip via 'Aqua Pins' de verzilting van de polder gaat meten en monitoren.

Staatsbosbeheer deelt mee dat men de afvoersloot van de Boschplaat - de Bloedsloot - wil ontdiepen. Ook wil men de graslanden nabij Paal 15 met elkaar verbinden en daarom zal het fietspad verlegd gaan worden.

De Provincie deelt mee dat de aanpak van de woekerplant watercrassula succes heeft gehad en de leeggepompte waterplakken weer langzamerhand gevuld kunnen worden.

Verder moeten de beheerplannen (na elke zes jaar) weer herschreven worden. De gemeente deelt mede dat de lampen van de straatverlichting vervangen zullen worden door led-lampen. Er hoeven wat minder masten geplaatst te worden zodat Terschelling wat donkerder wordt. Waar mogelijk zal ook gebruik worden gemaakt van groene verlichting.

Oerol gaat een kunstwerk op het Wad oprichten ter nagedachtenis aan de overleden oprichter van Oerol Joop Mulder. Het wordt jaarlijks opnieuw opgebouwd vanaf het begin van Oerol in juni t/m september. (Noot: Dit kunstwerk heeft er daadwerkelijk gestaan, maar werd na enkele weken door een zomerstorm beschadigd en is toen weggehaald.)

De Vogelwacht constateert veel overlast door ganzen in de polder.

Er is onlangs onderhoud gepleegd aan het fietspad door de polder, dat verbreed is om oost. Dit levert (auto)sluipverkeer op en er broeden nu al minder vogels in de nabijheid van het fietspad.

► *Op 1 juni* vindt een digitale zitting plaats door de Raad van State. De eventuele bouw van een woning in de zelfpluktuin te Hoorn komt aan de orde.

► *Op 9 juni* komt de gemeenteraad bijeen voor een raadsvergadering. De raadsleden zijn fysiek aanwezig, maar publiek nog niet.

We horen dat de planvorming van de Tonnenloods afhangt van de huurprijs. Zolang deze niet bekend is, kunnen er ook geen plannen bekend worden gemaakt.

We horen ook dat de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden geïnteresseerd is in de oude Campus, ofwel: het oude Hotel Victoria. Er zou plaats moeten komen voor dertig tot vijfendertig studenten. En het ernaast gelegen gebouw op palen zou geschikt worden gemaakt voor studenten van het MSTC.

De jaarrekening van het jaar 2020 wordt besproken. Die ziet er goed uit met een positief resultaat van € 534.000,-

De herziening van de APV kent toch wat hobbels. Zo wordt het fietsen op mountainbikes en crossfietsen steeds intensiever door bos en hei; honden- en paardenpoep zouden moeten worden opgeruimd; en de kitesurfers voelen zich door strengere regelgeving bedreigd.

Ook zou het gebruik van lachgas op ons eiland in de APV opgenomen moeten worden, vindt men, maar dit hoort meer in de opiumwet thuis.

► *Op 16 juni* vindt een raadscommissievergadering plaats (fysiek). De bestuursrapportage van het jaar 2021 staat op de agenda, evenals de Kadernota 2022. Tijdens deze vergadering komen geen belangrijke onderwerpen voor SOS aan de orde.

► *Op 17 juni* vervolgt de raad de commissievergadering. Als eerste komt het bouwplan aan de orde van vier woningen tussen het Groenlandsstraatje en de Zuidmidlandweg te Midland.

Dan komt een bouwplan aan de orde op een perceel agrarische grond te Formerum 28. Hier vlakbij in de buurt stond ooit de St. Pieterkapel. De raad vindt dat misschien eerst meer archeologisch onderzoek verricht moet worden alvorens te beslissen.

Ook komt een coördinatie-regeling aan de orde die toegepast zou moeten worden op de manege te Hoorn. De planvorming kan dan veel sneller gaan zonder tussenkomst van een rechter. Het bestemmingsplan geeft aan: manege met beperkte logiesruimte en alleen dagrecreatie. De raad heeft moeite met deze regeling. De projectontwikkelaar zal in een later stadium de plannen openbaar maken.

► Op 29 juni vindt een digitale bijeenkomst plaats, genaamd 'Et er oer Ha', waarin Terschellinger ondernemers hun toekomstige bouwplannen kenbaar kunnen maken.

Als eerste komt aan de beurt Vakantiepark Haantjes, waarbij ze aangeven vier chalets te willen verplaatsen naar een nu nog onbebouwd terrein.

Als tweede vraagt de eigenaar van een recreatiewoning aan de Heerenweg of een niet gelegaliseerd klein recreatiewoninkje een officiële status mag krijgen.

Vervolgens komt aan bod de bouw van twee blokken van zes woningen in de Zuidermiede te Midsland. Het betreft hier sociale woningbouw.

En als laatste ontvouwt de eigenaar van de manege aan de Boddelenweg te Hoorn zijn nieuwbouwplannen. De oorspronkelijke manege krijgt een binnenrijbak van 15 x 30 mtr. Aan de oostzijde ernaast zal een gelijk gebouw verschijnen met erin 39 recreatieappartementen. Het eerste plan ging uit van 69 recreatieappartementen. Beide gebouwen krijgen een nokhoogte van 10 meter. Nog verder oostelijk komt een buitenrijbak, met voer-(kuilbalen)opslag en mestopslag.

De ruiterverenigingen zeggen direct dat een binnenrijbak van 15 x 30 meter alleen maar geschikt is voor pony's. Voor paarden is minimaal 20 x 40 meter vereist. Er wordt direct veel commentaar geleverd. Als problemen worden o.a. genoemd: parkeren van auto's, trailers met paarden, verlichting en lawaai in de polder. En geuroverlast gaat misschien ook een rol spelen.

► Op 2 juli komt het algemeen bestuur van SOS weer eens ter vergadering bijeen. De laatste vergadering was op 7 februari 2020. In de tussentijd zijn veel zaken via email gecommuniceerd.

► Op 7 juli vindt een laatste raadsvergadering plaats alvorens de raad op zomerreces gaat.

De raad keurt de bouw van drie schuurwoningen in Formerum goed nabij de plek waar ooit vroeger de St. Pieterkapel heeft gestaan, mits geen archeologisch onderzoek meer nodig is.

De raad beslist vervolgens dat een coördinatie-regeling niet van toepassing zal zijn op rechtsgang betreffende de manege te Hoorn. Aldus krijgen omwonenden en belanghebbenden voldoende inspraakmogelijkheden.

En de bouw van vier grondgebonden woningen tussen het Groenelandsstraatje en de Zuidmidslandweg kan doorgang vinden.

Beste mensen, ik ben er weer doorheen. Op dit moment van schrijven neemt het aantal coronabesmettingen in ons land weer toe en ook neemt het aantal ziekenhuis opnames weer toe.

We hopen onze jaarvergadering in september te kunnen houden – zie voor de agenda in dit nummer, maar zeker is het nog allerm minst! Houdt u daarom onze website www.sos-terschelling.nl in de gaten voor het laatste nieuws.

Ik wens U en Uw naasten een fijne vakantie met veel mooi weer in een goede gezondheid toe.

Jaap Smit

Terschelling, grenzen aan het toerisme?

Wanneer is het 'Systeem Terschelling' toeristisch overbelast? Waar uit zich dat in en wat is er aan te doen? Dat is niet alleen een politiek vraagstuk, ook ondernemers, eilandbewoners en de Natuur hebben daarin een stem. Het gaat om de gezamenlijke toekomst.

WAT LEERT HET VERLEDEN?

De zestiger en zeventiger jaren van de 20ste eeuw werden - wat Terschelling betreft - gekenmerkt door een top-hoogseizoen van ongeveer zes weken. Dat was toen gekoppeld aan de zogenoemde "Bouwwak"-vakantie van drie weken, waarin alle bouwwerkzaamheden in Nederland tegelijkertijd stil lagen. Daarbij opgeteld de toen nog niet gespreide schoolvakanties van zes weken. Terschelling barstte toen uit zijn voegen, met positieve én negatieve effecten. Positief werd ervaren het hogere voorzieningenniveau op het eiland, de werkgelegenheid en het extra inkomen uit toerisme, toen nog veel als neveninkomsten naast de landbouw, zeevaart en overheidsdiensten.

Naar aanleiding van het Rapport voor de Club van Rome - 'Grenzen aan de Groei' (1972) - was de vraag van het toenmalig Recreatieschap 'De Friese Wadden' welke gevolgen en knelpunten die toeristische groei tot gevolg had. En wat daar aan gedaan kon worden. Het Recreatieschap was een samenwerkingsverband van de gemeenten Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog, met sterke support van de provincie Friesland en het toenmalig Ministerie van CRM (Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk). Dat ging ook over Natuur. Anders gezegd, er was vanuit het algemeen belang sprake van een sterke centrale zorg en sturing vanuit Den Haag. Maar hoe druk was het nu op Terschelling?

Het adviesbureau Grontmij heeft in die tijd (1975-1977) voor dat Recreatieschap een 'Voorstudie' verricht naar de omvang en effecten van de toeristische groei op alle vier de Friese Waddeneilanden. En waar de grenzen bereikt of overschreven waren. En voorstellen gedaan voor ontwikkelingen voor de vier Waddeneilanden gezamenlijk (via een strategisch Basisplan), of voor uitwerkingen in Deelplannen voor de vier eilandgemeenten afzonderlijk.

Op dat moment was er van rijkswege nog niet zoiets als een overkoepelende Planologische Kernbeslissing (PKB) voor het Waddengebied. De Waddenzee was

toen ook nog niet gemeentelijk en provinciaal ingedeeld. De inpolderingsplannen bij Ameland en Den Helder waren nog maar net van de baan. Dus 'alles lag open', zij het dat de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee (nu 'Waddenvereniging') de samenleving al wees op de waarden, zowel van de Waddenzee als op de Waddeneilanden. Ondermeer verscheen in die tijd een rapport van de Waddenvereniging genaamd 'Eilanden onder de voet' (1976). Een duidelijke titel.

Ondergetekende was in 1975-1977 als bestuurskundig en toeristisch adviseur van Grontmij, en later als medewerker van het Recreatieschap, direct betrokken bij de ontwikkelingen. Hieronder enkele ervaringen van 'toen', die een denk-raam kunnen geven voor de situatie 'nu'. Toen was het hoogseizoen beperkt tot 5 à 6 weken. Nu is het hoogseizoen uitgesmeerd over 5 tot 6 maanden. Tendens: verbredend én verhogend als gevolg van de Covid-19-restricties. Als het eiland 'toen' als overvol werd ervaren - "onder de voet gelopen" - hoe moet de situatie van 'nu' dan worden beoordeeld? Opgemerkt moet worden dat SOS al in 1962 de alarmbel luidde. Zie daarvoor de kenmerkende oproep van mede-oprichter Cees Doeksen aan alle eilanders: "Een ernstig woord tot vrije mensen" (in de Jubileum-Miedbringer 2012-3).

WANNEER IS EEN EILAND VOL?

Wat bepaalt de grenzen aan de groei? Want het begrip 'vol' is subjectief en voor meerdere uitleg vatbaar, afhankelijk van 'hoe je er in staat'. Bijvoorbeeld: is een bus 'vol' als alle zitplaatsen bezet zijn, als ook alle staanplaatsen bezet zijn, als reizigers letterlijk op elkaars schoot moeten zitten, of als reizigers op het dak en als trossen aan de deurpost meeliften, of als de bus letterlijk door zijn veren zakt?

VERTAALD NAAR HET TOERISME OP TERSCHELLING.

Uit de Voorstudie blijkt dat de ervaring rond het begrip 'vol' gaat om begrippen als drukte, veiligheid, gevaar, kwaliteitsverlies, schade, erosie, tekorten, overlast, ergernis. En dit gekoppeld aan de vraag of sprake is van 'concentratie' (op één punt), of van 'spreiding'. Dit zowel in ruimtelijke zin als in de tijd.

Om concreet te zijn: in 1976 ging de Voorstudie uit van circa 20.000 toeristische slaapplekken op Terschelling, voor 60% verspreid over kleine kampeerterrainen voor (eigen) jeugd- en familietenten. Het maakt dan uit of die campings geconcentreerd liggen, zoals de grote camping 'Stortemelk' op Vlieland, of zoals op Terschelling 50 kleine campings verspreid langs de gehele binnenduinrand. Op Ameland is sprake van 'gebundelde deconcentratie' van campings gekoppeld aan de vier dorpen. Het effect op de omgeving (verkeer, natuur, overlast) is dan bijvoorbeeld anders. Wordt er dan ook gespreid in de tijd - dus seizoensver-

breiding (van mei tot oktober) – dan veranderen de effecten ook mee. Maar de inmiddels ook mee veranderde ‘soort accommodatie’ - van tent via stacaravan naar huisje, appartement en hotel – moet dan ook weer in de beschouwing meegenomen worden. Want de ‘doelgroep’ en het ‘recreatiegedrag’ veranderen daarmee ook: van gemiddeld 12 overnachtingen naar gemiddeld 6 overnachtingen per vakantieganger. Verder van fiets naar auto en van jeugd naar senioren. En ook de eisen die de veranderde doelgroepen stellen aan de dagelijkse voorzieningen, zoals bars, winkels, restaurants, musea, evenementen, infrastructuur en dergelijke veranderen. Elk draagt zijn steentje bij, positief of negatief.

Als er in de loop van de tijd een ‘verdunding’ heeft plaatsgevonden van het aantal toeristische slaapplekken naar een hogere kwaliteit voorzieningen, en naar bredere benutting in de tijd, dan is het een beetje raar om als sturend beleidsinstrument nog vast te houden aan de vrij ‘statische’ benadering van 20.000 slaapplekken uit de gemeentelijke Beddenboekhouding. Los van de vraag hoe de slaapplekken in de passantenhaven en op de Bruine Vloot worden meegerekend. Met de Beddenboekhouding steriel toepassen stuur je alleen op ‘kwantiteit’ en niet op ‘kwaliteit’, of op ‘omgevingseffecten’ (positief of negatief). Het Segesta-project ‘Kaap West’ naast ‘de Walvis’ werd bij de Raad van State ondermeer op het argument “Ruimte in de Beddenboekhouding” door de

gemeente doorgedrukt. Hoewel dat instrument al eerder ingetrokken was. Dus gelegenheidsargumentatie zonder de vereiste deugdelijke effecten-analyse op de omgeving (dorp, Seinpaalduin, Groene Strand en Walvis). Slecht beleid dus.

HEILIGE WISSELDAG

In de jaren ‘60 en ‘70 was de zaterdag de bijna heilige wisseldag. Dat betekende dat extra veerboten, vracht- en fietsboten ingezet moesten worden die letterlijk overladen de haven van Terschelling binnenkwamen, scheef hangend zoals op ansichtkaarten is te zien. Fietsverhuur vond toen nog nauwelijks plaats. Fietsen konden vooraf van bijna elk station in Nederland opgestuurd worden met speciale fietstreinen. Die infrastructuur had natuurlijk zijn beperkingen. Vooraf plaats reserveren op de boot kon niet (behalve voor auto’s, een half jaar van tevoren), dus op zaterdag stonden ‘badgasten’ in Harlingen soms in de open lucht, in zon of regen, op de volgende tussen-boot te wachten, achter de hekken. Dat kon soms uren duren, met kleine kinderen en bagage, zonder WC’s. En opstaan, plaats vergaan. De auto ging wel steeds meer een rol spelen als rijdende koffer, dus Rederij Doeksen moest met kunst en vliegwerk (tweedehands) schepen zien te vinden met vooral autodek-ruimte: de Oosterschelde, de Noord-Nederland II, de Schellingerland II, de Noord-Nederland III (“Berenboot”). Die laatste was het eerste ‘roll on/roll off’-schip voor snellere lading en ontlading van auto’s. Maar de capaciteit bleef een beperking, er vanuit gaande dat de rederij een vervoersplicht heeft. Dat stond in die tijd wel ter discussie, want er werd door de gemeente serieus gedacht aan een autoluw Terschelling. Maar dat zou een extra belasting geven op het beperkt aantal parkeerplaatsen in Harlingen, dus in een andere gemeente. De aan- en afvoer van mensen met trein of bus, auto’s en goederen van en naar Harlingen moet dus ook in de afweging worden meegenomen om het begrip ‘vol’ voor het ‘Systeem Terschelling’ te kunnen bepalen: gespreid of geconcentreerd in de tijd. De parkeercapaciteit in Harlingen is een ‘bottle neck’.

En de aan- en afvoer van mensen, auto’s en goederen op Terschelling zelf moet ook in de afweging worden meegenomen, gespreid of geconcentreerd in de tijd. Beperkende factor is dan de haven- en wegcapaciteit en de parkeercapaciteit in relatie tot de aspecten veiligheid, schade, overlast, ergernis. Dit dan ook weer in verband met de gewenste toeristische beeldvorming: “Terschelling: eiland van rust en stilte, cultuur en natuur”. Dat gaat iets dieper dan: “Bestemming Terschelling, voor lawaai, drukte en drugs”. Dit botst met elkaar.

Over natuur gesproken. Terschelling is bekend als duingebied ‘zonder hekken’. Door “Vrije wandelingen op wegen en paden” te concentreren werden kwetsbare SBB-gebieden met hoge natuurwaarden ontzien, nog wettelijk versterkt door het Europese predicaat ‘Natura2000’. Doordat die regels sinds 2010 los worden gelaten door neoliberalisme (waar niet voor betaald wordt, heeft geen functie),

door toenemende betreding (seizoensverbreding), befietsing (mountainbikes), verstoring, verdroging (grondwaterpeil) en eutrofiëring (stikstof) vindt erosie van natuurwaarden plaats. De biodiversiteit gaat achteruit. Waar sta je als terreinbeheerder Staatsbosbeheer en als politiek nog voor? Wanneer is de bus 'vol'? Concentratie of spreiding naar plaats of tijd, brandveiligheid, schade, erosie, overlast, ergernis en kwaliteitsverlies zijn de relevante overwegingen. Geld ook. Tot de 'bus' door zijn veren zakt, het kind met het badwater is weggespoeld of het 'unique sellingpoint' is weggeërodeerd. Kwantiteit boven kwaliteit, eigen belang boven algemeen belang.

ER SPEELT NOG MEER

Als beperking in de toeristische groei was in 1976 ook de drinkwatervoorziening aangemerkt. Toen nog alleen uit grondwater van het eiland zelf met als gevolg in het hoogseizoen drinkwater-tekort en verdroging van de bossen en duinen. Nu komt een deel van het drinkwater via een Waddenleiding uit Friesland. Maar daarmee wordt de verdrogingsproblematiek verschoven. En met toenemend gebruik (douche- en toiletwater, tuinen, zwembadjes) neemt die problematiek verder toe, zeker bij klimaatverandering (warmer, droger). Want niet alleen Terschelling consumeert meer water, ook Ameland en Friesland zelf. En overal verdrogen landbouw- en natuurgebieden door onderbemaling. Op Terschelling komt daardoor de grens tussen zoet en zout grondwater in de 'waterbel' hoger te liggen en verandert de biodiversiteit en dus de toeristische aantrekkelijkheid. En de grasproductie voor de landbouw neemt door verzilting af. In het 'Systeem Terschelling' hangt alles met elkaar samen.

Veel 'badgasten' betekent ook veel aanvoer van voedsel en drank. De logistiek moet dat aankunnen. Inmiddels met aparte vrachtboten die binnen de dienstregeling van de passagiersboten moeten passen wat betreft beperkte haven- en wegcapaciteit.

Anderzijds betekent meer aanvoer van levensmiddelen en goederen naar het 'Systeem Terschelling' aan de achterkant ook meer afval en afvalwater. In 1975 werd dat droge afval nog gestort op het eiland zelf, op 'De Nollekes' bij het (recreatie)meertje van Hee. Dat gaf en geeft grondwatervervuiling. 'Nu' wordt het huishoudelijk afval per vrachtauto en boot afgevoerd naar buiten 'het Systeem', naar de vuilverbranding in Harlingen. Ook daar is vervoerscapaciteit voor nodig, moeilijk te combineren met passagiersvervoer (stankoverlast). Tot hoever is dat nog op te schroeven, technisch en financieel?

In de zestiger en zeventiger jaren waren er ook grenzen aan de groei op het sociale vlak. De uitbundige 'badgasten' in de bouwvak- en schoolvakanties leverden in de dorpen nogal overlast op, met name 's nachts rond dezelfde sluitingstijd van de kroegen. Politie te paard met 'de lange lat' moest soms optreden om overlast, schade en irritatie bij de bevolking te voorkomen (wildplassen, dronkenschap, gevechten).

Nu, vijftig jaar later, is dit meer naar plaats en in de tijd gespreid. Ook de 'doelgroep' is grotendeels veranderd: minder jeugd en nu meer hoger opgeleiden. Terwijl de Spaanse Costa's een goedkoop alternatief bieden. Ook de soort accommodaties is daarmee veranderd. De ca. 20.000 slaapplekken van 'toen', waarvan 60% in tenten (tussenvraag voor de boekhouding: hoeveel personen kunnen er in een tent en hoeveel tenten op een hectare kampeerterrein?), zijn aanzienlijk verminderd, ook door 'verdunning' en 'kwaliteitsverbetering'. Maar omdat de gemeente de Beddenboekhouding niet meer bijhoudt - alleen de Toeristenbelasting - is dus ook niet bekend waar, hoeveel, in welke logiesector de te verhuren of niet meer te verhuren (eigenaars-) capaciteit zich bevindt. En hoeveel de Bruine Vloot en de passantenjachten daaraan bijdragen. Daarop beleid voeren is niet meer mogelijk en wordt dus ook niet gedaan. Gelegenheidsargumentaties daargelaten.

Een andere sociale factor die van invloed is op de 'groei' is de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd personeel, en de huisvesting daarvan. Terschelling heeft minder de mogelijkheid om dagelijks personeel van de vastewal te laten komen. Iets wat wel gebeurt op Texel, Ameland, Schiermonnikoog en de Duitse Waddeneilanden met kortere bootverbindingen. De niet-beschikbaarheid van betaalbare woningen, ook voor starters, tegenover de prijsexplosie van vrijkomende woningen, leggen een drempel voor verdere groei.

HOE VERDER?

Wie beslist er over het 'Systeem Terschelling'? In beginsel de gemeente, maar doet die dat ook? Want 'neoliberalisme' staat ook voor een zo klein mogelijke overheid. In het bovenstaande gaat het in principe over Toeristisch Beleid, omdat - zoals hierboven blijkt - iedere beslissing tot 'groei' of 'ontwikkeling' in welke richting ook maar, consequenties heeft op veel andere terreinen. Zo'n besluit kan niet over gelaten worden aan een private initiatiefnemer zonder publieke verantwoording. Zeker niet als die van de vaste wal komt en de eilander situatie niet kent met zijn verwevenheid en gevoeligheden (zie Kaap West en Eilân). Maar ook niet aan een collectief van eilander ondernemers (binnen het Recreatieplatform). Er spelen immers ook zaken van 'algemeen belang', dus dat is exclusief gemeentelijk politiek terrein met democratische regels. Dat vereist een deugdelijk werkend openbaar bestuur, beleidsvorming, overleg en transparante besluitvorming. En vooral de ambitie om Terschelling op de toeristische markt te laten uitmunten in uniciteit. Kwaliteit boven kwantiteit, kleinschaligheid boven grootschaligheid, lokale initiatieven boven 'snelle jongens' van overzee.

De voorgestelde ontwikkeling in het Structuurplan Terschelling (1974), de Voorstudie deel D (1976) en het Recreatiedeelplan Terschelling (1985) gingen uit van kwaliteitsverbetering, seizoensverbreding en belemmerende knelpunten oplossen, zoals hierboven beschreven. Niet gericht op meer groei als zodanig.

Stapsgewijs was ook sprake van product- en marktdifferentiatie. Niet alleen richten op vakantiegangers, maar ook op congressen en sportieve evenementen met het eiland als 'decor'. Dus gericht op andere motieven om het eiland te bezoeken dan 'zand, zee en zon', maar ook 'cultuur, stilte, duisternis en authenticiteit'. Daar passen ook georganiseerde lezingen, bedrijfstrainingen en culturele groepsreizen bij in de rustige perioden. Terschelling deel laten zijn van een toeristische 'keten' van Waddeneilanden - door middel van eilandhopen - is een ontwikkelingsrichting die ook in het beeld past. De Wadden als Unesco-Werelderfgoed krijgt daarmee een verdere toeristische invulling met internationale dimensies.

Dat is meer product/markt-'ontwikkeling' dan alleen 'groei om de groei'. Maar wel binnen de boven beschreven 'grenzen' en het 'gewenste beeld'. Geld is niet het enige criterium.

Creatief denken is de uitdaging, een evenwichtige collectieve visie het doel. Anders treedt 'toeristische erosie' op en verliest Terschelling zijn aantrekkelijkheid. Vergelijk Giethoorn, Texel, Amsterdam e.d. Het is 'nu' aan de nieuwe gemeenteraad (maart 2022) om hier beter inhoud aan te geven, met kennis en visie.

BRONNEN:

1. Structuurplan Terschelling (gemeente, 1974);
2. Voorstudie Recreatiebasisplan, deel D 'Analyse en aanbevelingen' (Recreatieschap, 1976);
3. 'Eilanden onder de voet' (Waddenvereniging, 1976);
4. Recreatiedeelplan Terschelling (gemeente, 1985);
5. Evaluatie toeristische ontwikkeling Terschelling 1974-1994: 'Is er leven na Terschelling' (gemeente, 1995).

*op de bres
voor een
bijzonder eiland!*

*U kunt ons helpen door
donateur te worden
voor minimaal € 17,50 per jaar*

